

Budapesti portya

Városismereti vetélkedő

Makai Katalin és Pölös Annamária

Kontyfa Középiskola, Általános Iskola, Óvoda és Kerületi Nevelési Tanácsadó, Budapest

A
4.12
1

A portya mint vetélkedőforma kiválóan alkalmas arra, hogy a gyerekek önállóan felfedezzék a helyet, ahol erdei iskolában vagyunk, osztálykirándulásunkat töltjük, legyen az falu, kisváros vagy nagyobb település, jelen esetben Budapest.

Természetesen a főváros túl nagy ahhoz, hogy felfedeztessük egy nap alatt, de a legnevezetesebb, leglátványosabb városrészekbe, épületekhez talán sikerül eljutniuk diákjainknak. Persze egy portya alkalmával nem is minden résztvevő fog eljutni minden helyszínre, de ezt bízunk a srácokra. Este aztán majd lehet mesélni, hogy ki merre volt, s megnézegetni egymás tablóját, meghallgatni az élményeket!

Tartalom	Oldal
1. A portya mint vetélkedőforma	2
2. Portya Budapesten	3
3. Előkészületek	3
4. A program menete	5
5. Integrációs lehetőségek	6
6. Biztonsági intézkedések	6
7. Utómunkálatok, értékelés	7
8. Ellenőrző lista	7
9. Mellékletek	8

1. A portya mint vetélkedőforma

A portya jellegzetességei

A portya (angolul: hike) egy olyan speciális vetélkedő, ahol a csapatok a játékszabályok megismerése után kapnak egy „Portyalevelet”, s adott időkeretek között a feladatokat önállóan kell megoldaniuk, ennek során bárkitől kérhetnek segítséget, bármilyen segédanyagot használhatnak. A feladatok megoldási sorrendjéről és az optimális útvonalról a csapatok maguk döntenek.

A feladatok megválasztása akkor szerencsés, ha azokat nem lehet a szálláson megcsinálni, ha rákényszeríti a résztvevőket, hogy minél több helyszínt, nevezetességet keressenek föl az adott településen, minél több ismeretet szerezzenek meg a helybéliektől. A program legyen tevékenységközpontú. Legyen mód a csapatok minél szélesebb körű ismereteinek, képességeinek fölhasználására.

A portya előkészítésekor derítsük föl az adott település látványosságait, nevezetességeit, érdekességeit, s ezek ismeretében készítsük el a feladatokat. A feladatok sokszínűek, szórakoztatóak és kalandosak legyenek! A portya során megszerzett ismeretekből, a gyűjtött információkból, anyagokból készülnek majd a beszámolók, jön létre a kiállítás.

A portya szerepe, pedagógiai célja

A program célja a fantázia, az ügyesség, a találékonyság, önállóság, együttműködés, problémamegoldás fejlesztése, a közösségfejlesztés és közösségformálás, valamint a tanulmányokhoz kapcsolódó ismeretanyag elmélyítése, kiegészítése, bővítése. Ezek mellett kiemelt szerepet kap a döntési, kommunikációs, felelősségvállalási képességük fejlesztése is.

A Budapesten rendezett portyát elsősorban budapesti középiskolásoknak ajánljuk, hiszen a vidéki, Budapestet nem ismerő diákoknak kockázatos program. Nekik a szűkebb lakókörnyezetükben javasoljuk megrendezésre.

Korosztály	Optimális időtartam	Ajánlott helyszín
alsó tagozat 3. és 4. évfolyamok (idősebb kísérvél)	1–1,5 óra	saját település, településrészt
felső tagozat	2–3 óra	saját település
középfiskola	4–6 óra	az előbbiektől + nagyváros (akár külföldön is)

2. Portya Budapesten

<i>Helyszín</i>	Budapest
<i>Időtartam</i>	4–6 óra
<i>Részt vevő gyerekek száma, életkora</i>	30-40 fő, 14 éves kortól
<i>Szervezők száma</i>	2 szervező, 2–6 felnőtt segítő (létszámtól és korosztálytól függően)
<i>Eszközsükséglet</i>	Portyalevelek, titkos levelek szükséges felszerelés: közlekedési (BKV-) jegyek, írószerszám, jegyzetpapír, esetleg fényképezőgép, mobiltelefon, szendvicsek, innivaló, esőkabát
<i>Felmerülő összköltség</i>	2000–10 000 Ft (közlekedési költség, jutalmazás, készpénz előre nem látható kiadásokra)
<i>Előkészületek időtartama</i>	3–4 óra
<i>Üzenet</i>	A felnőttkori helytállás alapja a tudás megszerzése mellett a diákok szociális képességeinek tudatos fejlesztése. A program a nem hagyományos ismeretszerzés mellett a leleményesség, talpraesettség, ötletesség, önállóság, kommunikációs képességek alkalmazását igényli a részt vevő diákoktól.

Budapest megismerése szinte lehetetlen feladat, de mégis, nekünk pedagógusoknak is törekednünk kell arra, hogy tanulóink minél több ismeretet szerezzenek hazánk fővárosáról.

3. Előkészületek

A szervezők felkérése, a szervezői munka összehangolása

A program szervezését, lebonyolítását osztálykiránduláson, táborokban a részt vevő pedagógusok végzik.

Iskolai program esetén alakítsunk 2–5 fős szervezőcsoportot a részt vevő csoportok számának megfelelően. Kérjük a szabadidő-szervező segítségét, aki legyen tagja a szervezők egyik csoportjának (2-3 fő). Az ő feladatuk legyen a helyszín bejárása, a külső közreműködőkkel való kapcsolattartás. A szervezők másik csoportja (2-3 fő) a feladatok kidolgozását, a „Portyalevelek” elkészítését, az értékelést, a jutalmazást végezze.

A szülők és a gyerekek tájékoztatása

A programról szülői levélben tájékoztassuk a szülőket, és készítsük föl diákjainkat a programra. A gyerekeknek mondjuk el, hogy mi az a portya, ismertessük a portya szabályait, hívjuk föl a veszélyekre a figyelmüket, tájékoztassuk őket arról, hogy ha bajba kerülnek, kit, hogyan érhetnek el, hogyan kérhetnek segítséget.

A csoportok kialakítása, előzetes feladatok

Az osztályban alakítsunk a résztvevőkből 5-6 fős csapatokat. Rábízhatjuk ezt a gyerekekre is, nekik is jobb lesz baráti közöségekben barangolni. Ha a csapatok már a kirándulás előtt megalkultak, adhatunk előzetes feladatokat is!

Előzetes feladatok

- Minden csapat szerezzon be egy térképet a településről.
- Készítsenek egy ismertetést a településről, amelyben bemutatják a nevezetességeket, vagy a település történetét.
- Hozzanak minél több képeslapot, képet, rajzot a településről és nevezetességeikről.
- Gyűjtsék össze a településhez kapcsolható híres embereket, művészeti alkotásokat.

Szervezői teendők a portya előtt

Ha az osztállyal 2 pedagógus utazik, az egyiknek a feladata lesz, hogy a portyát megelőző napon előkészítse a helyszínüket, míg a kollégája ezalatt elviszi a gyerekeket például a Csodák Palotájába, vagy a szálláshelyen szervez programot nekik.

Konkrét teendők a budapesti portya előtt

- Készítsük el a „Portyaleveleket” (már otthon) annyi példányban, ahány csapatunk lesz.
- Vásároljunk a gyerekeknek napi BKV-jegyet¹ (ezzel korlátlanul utazhatnak).
- Helyezzük el a „Titkos leveleket” a Keleti pályaudvar nyitott aluljárójában lévő kövek alatt!
- Keressük fel és avassuk be a Parlament közelében lévő újságárust, hogy legyen a segítőnk!

¹ A napijegy ára cikkünk írásakor: 1550 Ft.

4. A program menete

Napirend

9.00	A csapatok gyülekeznek az indító állomáson. Ez általában a szálláshely, illetve választhatjuk a település központját is. Itt rendezkedhet be a „segítőközpont”, amelyet a portya alatt megkereshetnek a csapatok.
9.00–9.30	<ul style="list-style-type: none"> – a portya szabályainak ismertetése, Portyalevelek kiosztása – a felszerelések ellenőrzése – az esetlegesen felmerülő kérdések megbeszélése – mobilszámok egyeztetése-mentése – a csapatok indítása
9.30–15.30	A csapatok önállóan oldják meg a feladatokat Budapesten, illetve az adott településen. A tanárok a helyszíneken vannak. (Javaslat a budapesti portyához: egyikük a Városligetben, a másik tanár a Belvárosban.)
16.00	a legutolsó lehetséges időpont: beérkezés a szállás-, illetve az indítóhelyre
16.00–16.30	létszámellenőrzés, uzsonna
16.30–18.30	<ul style="list-style-type: none"> – tablókészítés – a városismereti TOTÓ megoldása – rajzok, fotók, makettek elkészítése – kiállítás összeállítása
18.30–20.00	vacsora, pihenés
20.00	<ul style="list-style-type: none"> – a kiállítás megnyitója, élménybeszámolók – a portya értékelése, jutalmazása – közös játék...

A feladatok értékelése, a vetélkedő zárása

A részt vevő csapatoknak a szálláshelyre megérkezvén rövid pihenő és szusszanás után hagyjunk időt a portyán gyűjtött, megismert anyagok összeállítására. Ezután kerítsünk sort a bemutatásra, formájaként választhatunk kiállítást, beszámolót, albumot. A csapatok bemutatását beszámíthatjuk a pontozásba.

A bemutatkozások után értékeljük a csapatok munkáját, de ne csak a produktumokat, hanem a végrehajtást is. Számoljanak be a csoportok az élményeikről, tapasztalataikról, hiszen nem

csak a versenyzés, a feladatok elvégzése volt a cél, hanem az élmény, a kaland, a tapasztalat, amelyeket átélhettek, megszerezhettek a portya során.

Este, a közös játék és a kiállítás megnyitója után rendezzük meg az eredményhirdetést. Keressük meg a lehetőséget, hogy valamilyen módon megjutalmazzuk a győzteseket!

5. Integrációs lehetőségek

A játék alapvetően csoportmunkára épül, így a sajátos nevelési igényű gyerekek minden nehézség nélkül részt tudnak venni a programon. A csapatok összeállításánál nagy a felelőssége a pedagógusnak, de ne gátoljuk a gyerekeket, alakulhassanak baráti közösségek!

A játék központi eleme a közösségi élmények, az elfogadottság megtapasztalása. A közös tevékenységek hozzák össze az adott csoportot, ugyanakkor az együttlét biztonságot is ad, ezért fontos, hogy a gyerekek megtapasztalják a közösség megtartó és formáló erejét. A közös feladatmegoldás együttműködésre készíti őket, ezáltal élményt biztosítunk a legkülönbözőbb személyiségű, képességű gyermekek számára is.

6. Biztonsági intézkedések

Kockázat, felelősség és bizalom

Gyermekcsoportoknál, ha egyedül közlekednek, magas a baleseti kockázat. Csak akkor rendezzük meg a programot, ha jól ismerjük a gyerekeket, és megbízunk bennük. Hívjuk föl a lehetséges veszélyekre a figyelmüket, és alapszabályként kössük ki, hogy csak együtt közlekedhetnek a portya során.

Fontos, hogy a csapatoknál legalább egy működő mobiltelefon legyen, és a szervezők, illetve a résztvevők tudják egymás telefonszámát.

Ha megfelelő a felkészítés, a tájékoztatás, bátran belevághatunk a programba!

A portyaszabályok

Szükséges és fontos, hogy a program előtt minden gyerekkel kössünk „egyezséget”: Mi bízunk bennük, s a bizalommal nem fognak visszaélni! Kell, hogy ismerjék a közlekedési szabályokat, s vállalniuk kell, hogy azokat és az összes portyaszabályt betartják! (Sok-sok éves tapasztalatunk szerint soha nem volt ezzel gond!)

Rendkívüli események kezelése

Fel kell készítenünk a gyerekeket arra, hogy bármilyen rendkívüli helyzetben (ami nem oldható meg telefonon, de azonnali segítség kell) bármelyik legközelebbi felnőttnek szóljanak, de ismerniük kell a mentők, a rendőrség telefonszámát is!

7. Utómunkálatok, értékelés

A portyakiállítás anyagát hazatértünkkor ismertessük meg az iskola többi tanulóival. Rendezzünk kiállítást az elkészült anyagokból, tartsunk élménybeszámolót, mutassuk be a készült képeket az évfolyamon, illetve más évfolyamoknak.

Természetesen a kiállítás teljes anyagát próbáljuk meg hazavinni, s otthon, az iskolában is kiállítani. Egy fotókkal kibővített, élménybeszámoló programon a többi osztálynak is kedvet csinálhatunk egy budapesti portyához!

8. Ellenőrző lista

- A programterv elkészítése, a feladatok összeállítása
- A szervezők, segítők felkérése, tájékoztatása
- A helyszínek kiválasztása
- A csapatok összeállítása
- Az előzetes feladatok kiosztása, szabályok ismertetése
- Az eszközök beszerzése
- A helyszíneken a segítőkkel való megbeszélés, a terep elrendezése (titkos levél elrejtése)
- A játék lebonyolítása
- Értékelés, díjazás, dokumentálás

9. Mellékletek

M1 *Portyaszabályok*

A portyaszabályok betartása minden résztvevőnek kötelessége! A gyerekek és a játék biztonságát kell szolgálniuk. Vannak alapvető és közös megállapodáson alapuló szabályok, az előbbieket a szervezők, az utóbbiakat a résztvevők alakítják ki.

M2 *Portyalevél*

A portyalevél tartalmazza az elvégzendő feladatokat, amelyek sorrendje szabadon megválasztható. A 9. feladatban a kitalálendő telefonszámnak megfelelően kell megadni a rejtvény meghatározásait.

M3 *A portyalevél feladatainak megoldása*

A feladatok értékelését a megadott pontozás szerint végezzük el, beszámíthatjuk a csoportok beszámolójának színvonalát is.

M4 *Budapest-TOTÓ*

A totó a portya egyik feladata, amelyet a diákok az Országháznál lévő újságárusnál kaphatnak meg, ha helyesen válaszolnak a feltett kérdésre.

Portyaszabályok

- 1. Légy mindig nagyon udvarias!**
- 2. Ne hagyd el a csapatodat!**
- 3. Ne sodord bajba, ne veszélyeztesd se magad, se a társaidat!**
- 4. Ha bajba kerülsz, telefonálj a segítőnek!**
- 5. Tartsd be a közlekedési szabályokat!**
- 6. Ne hagyd cserben a csapatodat!**

PORTYALEVÉL

A feladatok tetszőleges sorrendben hajthatók végre, nem kötelező mindent megnézni, megtudni, döntsetek jól! Készítsetek tervet a térkép segítségével, s az idővel is számoljatok!

1.	Jussatok el abba a ligetbe, ahol sport- és szórakoztatóközpontokat találtok, de lehet fürdeni is, meg lehet nézni egy várat, állandókat és régi vonatokat is. Soroljatok fel minél több idegenforgalmi nevezetességet! Igazoltassátok minél több intézményben pecséttel, hogy ott jártatok!	<i>1 pont
nevezetességenként
3 pont
pecsétekenként</i>
2.	Mit jelent annak a térnek a neve, amely a kisföldalatti vonalán található, de a 4–6-os villamos is megáll ott?	<i>6 pont</i>
3.	Hol állt az egykori (a legrégebbi) Nemzeti Színház? Mi áll most a helyén? Keressétek fel a helyszínt, majd menjetek a Bazilikához!	<i>6 pont</i>
4.	Hol van a Bazilika? Hány lépcső visz fel a toronyba?	<i>10 pont</i>
5.	Ki tervezte az Operaházat? Mikor lehet megnézni belülről? Ki ma az igazgatója? Milyen műveket lehet mostanában látni ott? Milyen híres eseményt rendeznek ott februárban, amit Bécsben is szoktak?	<i>10 pont</i>
6.	Hogyan lehet feljutni a budai Várba? Soroljatok föl minél több ottani látnivalót! Rajzoljátok le az egyik múzeum előtt kiállított tárgyakat, amelyek kapcsolódnak az 1848-as szabadságharchoz! Ki az a 48-as hős, akinek a nevét dal is őrzi e tárgyakkal kapcsolatban?	<i>15 pont +
1 pont látnivalónként</i>
7.	Mi a legérdekesebb látnivaló a Mátyás-templomban?	<i>6 pont</i>
8.	Kinek a szobra látható az Erzsébet hídról Buda felé nézve?	<i>5 pont</i>

- 9.** Fejtsétek meg a rejtvényt, s ha sikerült, azon a telefonszámon kaptok egy értékes pluszfeladatot: 20 pont
- A rejtvény:
- a szolgáltató nevében szerepel, hogy egy betű nem áll egy helyben...
 - az első két számjegy: 8 négyzetének a fele
 - a következő két szám: ahány kerület van Budapesten
 - ilyen számú villamossal lehet eljutni a Moszkva térről a Villányi útra
 - ebben a kerületben van a Parlament
- 10.** Egyik pályaudvarunk előtt-alatt egy nagy téren lehet üldögeálni olyan alakú köveken, melyekre teljesül, hogy: $V = r^2 \cdot \pi \cdot M$. Az egyik kő alatt van egy levél, benne egy feladat, melyet megoldani nagyon könnyű, de sokat ér! 20 pont
- 11.** Az Országháznál egy újságárus sokat segíthet! Akkor adja oda a feladatot (TOTÓ), ha megmondjátok, a kerületben minek a neve fűződik az 1848-as szabadságharchoz! 20 pont
- 12.** Melyik a leghosszabb híd, melyik két kerületet köti össze? Kiről kapta a nevét az, ami a közepénél van? Mi van ma ott? Igazold bizonyítékokkal, hogy jártál ott. 10 pont
- 13.** Gyűjtsetek olyan dolgokat, amin nyomtatásban szerepel a Budapest szó! 1 pont
(darabonként)
- 14.** Milyen irodalmi művekben szerepel a főváros neve? Hol lehet ma ezekhez minden kerületben hozzájutni, ha nem akarjuk megvenni? 1 pont
(művenként)
+ 5 pont
(a helyért)
- 15.** Javasoljatok egy egynapos programot kortársaitoknak Budapesten! 5–10 pont
- 16.** Gyűjtsetek prospektusokat, anyagokat a táblához, melyet visszaérkezésetek után kell elkészíteni! 10–20 pont

A portyalevél feladatainak megoldása

1. Városligeti nevezetességek: Vidámpark, Fővárosi Állat- és Növénykert, Fővárosi Nagycirkusz, Széchenyi fürdő, Vajdahunyad vára, Csónakázótó, Műjégpálya...
2. Oktogon, jelentése: nyolcszög. (A tér alakjára utal az elnevezés.)
3. 1837-ben a mai Rákóczi út és Múzeum körút sarkán, majd a Blaha Lujza téren.
A jó útvonal megjelöléséért 2 pont jár.
4. A Bazilika helye: Budapest V. kerület, Szent István tér. 364 lépcső visz fel a toronyba.
5. Az Operaház Ybl Miklós tervei alapján épült 1875 és 1884 között. Operalátogatás naponta 15.00 és 16.00 órakor idegenvezetéssel lehetséges. A főigazgató: Vass Lajos, a főzeneigazgató: Fischer Ádám. Az aktuális műsorról a www.opera.hu weboldalon tájékozódhatunk. A hagyományos februári esemény az Operabál.
6. A várnegyed területe a gépkocsiforgalom elől lezárt terület. Északról, a Moszkva tértől a várbuszszal, nyugatról, az Attila út felől busszal, gyalog és liften, délről, a Tabántól gyalog, míg keletről siklóval és a Toldy, valamint az Egyetemi Katolikus Gimnázium, illetve a Halászbástya mellett gyalog lehet feljutni.
Látnivalók: Mátyás-templom, Budavári Palota, Széchenyi Könyvtár, Ludwig Múzeum, Sándor-palota, Várszínház, Magyar Nemzeti Galéria, Fehérvári rondella, Mária Magdolna-templom, Halászbástya, Bécsi kapu, Várbarlang, gótikus lakóházak.
Az ágyúkat kell lerajzolni, a kérdéses személy: Gábor Áron.
7. A liturgikus kellékek között különleges értéket képvisel az úgynevezett Mátyás-kehely, amely a templom középkori kegytárgyai közül való. XVII. századi munka a Fekete Madonna – az ébenfából faragott szobor a híres lorettói kegy-szobor hű másolata.
8. Szt. Gellért szobra
9. –
10. A kerengő köhengereiről van szó. Az elrejtett feladat:
Kössetek össze annyi méter hosszú szalagot (lehet cipőfűző, zsinór, szalag, madzag...), mint amennyi vágány volt eredetileg a csarnokban. A szalagot hozzátok magatokkal. (Megfejtés: 5.)

11. Helyes válasz például: Kossuth tér. Az újságárus jó válasz esetén átadja a Budapest-TOTÓ-t. (**M4** melléklet)
12. A leghosszabb híd az Árpád híd, hossza 930 méter. A híd közepénél a Margitsziget található, amely Árpádházi Szent Margitról kapta a nevét. Látnivalók: uszoda, szabadtéri színpad, gyógyszálló, sportcsarnok, szökőkút, zenélőkút, állatkert.
13. Minden prospektus, képeslap, hírlap értékelendő.
14. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár minden kerületben működtet fiókkönyvtárat.

M4

Budapest-TOTÓ

1. Mikor jött létre az egyesített Budapest?

- A) 1873 B) 1945 C) 1850

2. Melyik királyunk építtette föl az első várat a Várhegyen?

- A) Zsigmond B) Mátyás C) IV. Béla

3. Ki volt Budapest első polgármestere?

- A) Podmaniczky Frigyes B) Kamermayer Károly C) Korányi Frigyes

4. Kiről kapta a nevét a Budapesti Orvosi Egyetem?

- A) Eötvös Loránd B) Gábor Dénes C) Semmelweis Ignác

5. Melyik a XXIII. kerülete Budapestnek?

- A) Soroksár B) Pesterzsébet C) Csepel

6. Hányféle közlekedési eszköz jár Budapesten?

- A) 8 B) 11 C) 5

7. Mennyibe kerül az állatkertbe a diákbelpépő?

- A) 900 Ft B) 1400 Ft C) 1200 Ft

8. Melyik két híd között található a Margitsziget?

- A) Újpesti híd és Margit híd
-
- B) Margit híd és Árpád híd
-
- C) Lánchíd és Erzsébet híd

9. Kinek a szobra áll a Halászbástya előtt?

- A) Szt. István király
-
- B) Mátyás király
-
- C) Sárkányölő Szt. György

10. Melyik budapesti nevezetességet nyilvánították a Világörökség részének?

- A) Gellért-hegy B) Andrássy út és környéke C) Parlament

11. Ki tervezte az Operaházat?

- A) Stróbl Zsigmond B) Pollack Mihály C) Ybl Miklós

12. Milyen stílusban épült a Magyar Nemzeti Múzeum?

- A) klasszicista B) gótikus C) barokk

13. Hogy hívják a 2007 januárjában született kis orrszarvút?

- A) Brumbó B) Sally C) Layla

13+1. Kinek a szobra áll a Hősök terén található Millenniumi emlékmű közepén?

- A) Árpád fejedelem B) Gábrriel arkangyal C) Szent István

(Megfejtés: A, C, B, C, A, B, C, B, A, B, C, A, C, B)